№ 170 Հոկտեմբերի 5 (17) **1879** Հոկտեմբերի 5 (17) № 170

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ կէս տարվանը 6 րուբլ:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր իգական դպրոցները:—Ներքին տեսութիւն: Մի նկատողութիւն քահանաների դրութեան մասին: Նամակ Երևանից: Նամակ Նուխուց: Նամակ Ալէքսանդրապոլից: Նամակ Բագուից: Ներքին լուրեր:—Արտաքին տեսութիւն: Ֆրանսիա: Ցանաստան:—«Մշակի» հեռագիրներ:—Յայտարարութիւններ:—Տեղեկացոյց:

ՄԵՐ ԻԳԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

—

II

Մենք ասացինք մեր անցեալ յօդուածում որ մեր թէ ազգային և թէ պետական իգական դպրոցները մի և նոյն սխալ են գործում, այն է, որ ընդունում են անխտիր թէ հարուստ և թէ աղքատ օրիորդներին, ամենքին միակերպ ուսում տալով, իսկ վերջիններին, այսինքն աղքատներին չը սովորեցնելով, բացի միջնակարգ, կամ տարրական ուսման առարկաներից, ոչ մի արհեստ, որով աղջիկը, ուսում աւարտելուց յետոյ, կարողանար իր անձը և իր ընտանիքը պահել:

Այդ դեռ բաւական չէ: Մենք հաստատում ենք և կապացուցանենք որ մեր ուսումնարաններից դուրս գալուց յետոյ, աղջիկներից շատերը, գլխաւորապէս չքաւորները, դժբաղդանում են, մոլորվում են:

Ահա ինչ պատճառով: Աղջիկը, մի որ և է խոհարարի, արհեստաւորի, լուացարարի, մի խօսքով համեստ և մինչև անգամ չքաւոր ծնողների զաւակ լինելով, ուսումնարանում սովորում է լաւ վարվողութեան, օրիորդի տեղոսի, ընտելանում է լաւ, թէև համեստ հագուստների, ընտելանում է լայն, ընդարձակ սենեակների, գեղեցիկ օդափոխութեամբ (վենցիլիացիայով), նրա ուղեղը քիչ շատ զարգանում է, նրա ճաշակը ամեն կողմից նրբանում է, նրա մտաւոր և բարոյական հորիզոնը լայնանում է, նրա կենսական պահանջները աւելի մեծ են դառնում,—և ահա այդ դրութենից, դպրոցում ուսում աւարտելուց յետոյ, նա յանկարծ վերադառնում է իր համեստ, գուցէ վերջին ծայր աղքատ ծնողների տուն, որտեղ գտնում է կոշտ, կոպիտ աշխատանք, աղքատութիւն, գուցէ լաց և հայհոյանք, կեանքի դժուարութիւններ, կեղտ, անմաքրութիւն, ողորմելի բնակարան և այլն....

Աղջկայ ճաշակը և միտքը զարգացել են, նա բարձր պահանջների է սովորել, նա կեանքի յարմարութեան, գուցէ շքեղութեան, գուցէ և շռայլութեան ձգտումներ ունի, իսկ իր պահանջների և ոչ մինը լցուցանել կարող չէ, որովհետև ուսումնարանը տուել է նրան միայն ուսում, բայց չէ տուել արհեստ, տուել է նրան մտաւոր և բարոյական զարգացում, բայց չէ տուել նրան միջոց այդ իր նոր պահանջներին հասնելու, ոչ էլ միջոց իր ծնողներին իրանց ողորմելի դրութենից դուրս բերելու, տուել է նրան նոր ձգտումներ, ցանկութիւններ, բայց չէ զինաւորել նրան մի որ և է զէնքով իր այդ ձգտումներին, ցանկութիւններին և պահանջներին հասնելու:

Լաւ է եթէ աղջիկը հաստատ, անձնուէր բնաւորութեան տէր է, եթէ իր հայրական տանը իր մանկութենից նա համբերութիւն, անձնուիրութիւն է սովորել: Իսկ եթէ նա փոքր ինչ թոյլ բնաւորութիւն ունի,—նրան սպառնում է բարոյական անկումն: Նա ուզում է ապրել, կեանքը իր բոլոր յարմարութիւններով վայելել, ինչպէս ապրել է դպրոցում, մաքուր օդ ծծել, ինչպէս որ մաքուր օդ է ծծել դպրոցի լայն, ընդարձակ դահլիճներում, հագնվել, ինչպէս դպրոցում էր հագնվում, օրիորդ կոչվել ինչպէս որ դպրոցում օրիորդ էր կոչվում: Վերջապէս նրան տուել են նոր, յարմար կեանքի ճաշակը,—և յետոյ բաղդը նրան շպրտել է կրկին իր չքաւոր ծնողների խրճիթը, ուր բոլոր եղածները թողած նա պէտք է օգնէ իր մօրը լուացք լուանալու, կեղտոտ, պատառած շորերով ման գայ, պէտք է ամեն օր տանջվի փողի կարօտութեան և հացի պակասութեան վրա գանգատներ լսելով և չը կարողանալով ոչ իրան, ոչ էլ իր ողորմելի ծնողներին չքաւոր դրութենից դուրս գալու համար մազի չափ օգնելու, որովհետև նա ոչ մի արհեստ չը գիտէ:

Եւ ահա նա բարոյապէս ընկնում է և այլ ևս չէ վերկենում....

Ո՞վ է մեղաւոր: Ի հարկէ դպրոցի ուղղութիւնը:

Երկուսից մին. կամ պէտք է մեր բոլոր իգական դպրոցներում, բացի գիտութիւններից, աղքատ օրիորդներին արհեստներն էլ սովորեցնեն, կամ այդ դպրոցների մէջ բոլորովին չը պէտք է աղքատ աղջիկներին ընդունեն:

Վերջապէս ժամանակ է մտածել և մեզանում արհեստագործական իգական դպրոցներ հիմնելու:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆ ՔԱՀԱՆԱՆԵՐԻ ԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

—

Իմ անտանելի ցաւերիս կարեկից մարդ չը գտնելով՝ դիմում եմ դէպի ձեզ և խընդրում եմ, որ ձեր պատուական լրագրի մէջ մի անկիւն շնորհէք այս . իմ բողոքիս—որ իմ տարած վշտերիս ամենափոքր պատկեր միայն կը համարվի...

Քանի մի անգամ պատահել է ինձ կարդալ, մեր պարբերական թերթերի մէջ, մեր քահանայից կենցաղավարութեան բարւոքելու և նրանց համար ռոճիկ կարգելու մասին, որովհետև նրանք, առանց այս մի սահմանեալ կենցաղավարութեան աղբիւրի, նախ որ՝ նրանց ապրելը մի անտանելի և զզուելի կերպարանք է ստացել և երկրորդ որ նրանք ստելի են դարձել ժողովրդին իրանց պահանջողութեանց միջոցներով: Եւ եթէ քննելու լինենք քահանայի կենցաղավարութեան կերպը, առանց ռոճկի, ներկայ ժամանակս, կը տեսնենք որ նա լոկ նահատակութիւն է: Ես ինքս քահանայ եմ, ունեմ հարիւրից շատ պակաս ժողովուրդ և բացի ժողովրդից մի այլ կենցաղավարութեան աղբիւր ոչ մի տեղից չունեմ, ամէնը իմ ստացած գումարը ժողովրդից սովորաբար լինում է երեք, չորս կամ շատ՝ եօթն րուբլի... Հաւատացէք, պ. խմբագիր, որ այս իմ խօսքս մի դառն ճշմարտութիւն է որ խոստովանվում եմ հրապարակաւ, որոյ վրա դարձնում եմ և ընթերցողների խորին ուշադրութիւնը... Ասացէք խնդրեմ, պարոններ, մի՞թէ կարելի է մարդուս ապրել այս չնչին մուտքով իր ընտանիքի հետ միասին, երբ միայնակ գոլով անգամ անկարելի էր նրան կենցաղավարվել սրանով... Իւրաքանչիւր զերդաստանի հայրը արդէն իմանում է թէ, նրան տարեկան ո՞րքան գումար է պէտք գալիս, դեռ երեք կամ չորս հոգի պահելու համար. ուր մնայ՝ եթէ նրանց թիւը երեք անգամ շատ լինէր սրանից....

Այս չնչին օգուտն էլ թէ ինչ ճանապարհով է ձեռք բերվում, լսեցէք. մտիկ անցեալում հարսանիքին՝ քահանան, ըստ սովորութեան «հալաւի շաքար» պահանջեց, դեռ չէին տալիս և երբ նրան վերջապէս յաջողվեց շատ անբաւականութիւնից և հայհոյանքներից յետոյ ստանալ երկու ֆունտի չափ շաքարի կտորը՝ նա անբաւականութեամբ դէն ձգեց այն, որ դիպչելով օրօրոցի մէջ պառկած տղային վնասեց խեղճի կուրծքը, որի ցաւով մինչև ցայսօր էլ տանջվում է նա: Այսպիսի իրողութիւններից յետոյ, ասացէք խնդրեմ, ի՞նչ պատիւ կարող է ունենալ քահանայի խօսքը ժողովրդեան առաջ և ինչ հեղինակութիւն, երբ նա շատ խեղճ լինելով, օրը քանի մի անգամ նեքվում է ժողովրդից «աղահ», «գծուծ», «աղքատ» և իր պաշտօնին անպատշաճ մականուններով, կամ ինչի՞ կը համաձայնվի կրթուածը քահանայ լինել, երբ գիտէ որ իր աղքատ հացի կտորը առակելի կերպով է ձեռք բերվում, եթէ ոչ այնպիսին՝ որ ընդունակ էր այսպիսի սկանդալներին... Քահանայի հացը մեծ մասամբ այս ամօթալի կերպով է ձեռք բերվում և սա է պատճառը որ շատերը նրանցից ուրախութիւնով կը թողնէին իրանց պաշտօնները, եթէ միայն կարելի լինէր... Որովհետև մի՞թէ կարելի է քահանային այս ամենաչնչին միջոցով իր պաշտօնին համեմատ բարեգործութեանը ձեռք տալ, որդկերանց դաստիարակութեան մասին երազել, դստերք ամուսնացնել, սև օրուան համար քանի մի կոպէկ պահպանել, անպարտք մեռնել և ընտանիքը չը մատնել մուրացկանութեան. մի՞թէ ժամանակ չէ վերջապէս ուշք դարձնելու այս ամենացաւալի իրողութեան վրա. մի՞թէ այսքան տառապեալների ձայների լսելու ժամը չէ հընչել. մինչև ե՞րբ լռենք....

Պ. խմբագիր, դուք ձեր հեռախօս լրագրի միջոցով շատ տառապեալներին օգնական էք հանդիսանում,—դուք պաշտպանում էք վաճառականների գործակալներին իրանց տէրերի բռնութեանց դէմ, մանուկների անմեղութիւնը, իրանց շրջապատող անբարոյականութեանց դէմ և վերջապէս անտէրներին իրանց բռնակալների դէմ և այս բարի գործերը յառաջ տանելու համար հիմնվում են ընկերութիւններ: Ո՞րքան բաղդաւոր կը լինէր հայ կղերը, եթէ դէպի նրան էլ կրկին դարձնէիք հասարակութեան խորին ուշադրութիւնը, որ նրա համար ևս հաստատվելով մի ընկերութիւն, ազատէր նրան իր ներկայ ցաւալի խեղճութիւնից՝ որ մահ է սպառնում նրան և իր սերունդներին թէ բարոյապէս և թէ ֆիզիկապէս...

Հայ քահանայ

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

—

27 սեպտեմբերի

«Մշակի» 150 №-ը կրկին հրաւիրում է ինձ թղթակցել: Լաւ բան է թղթակցելը. ո՞վ չը գիտէ այդ. բայց եթէ մարդ տրամադրված չէ գրելու, այն ժամանակ պէտք է գլխին զօր տայ. իսկ ես զօր տալ չեմ սիրում: Այս է պատճառը՝ որ ես ուշ-ուշ եմ հրապարակ դուրս գալիս: Այս անգամ նիւթի պակասութեան պատճառով, ուզում եմ գլխիս զօր տալ. մանաւանդ որ գլխին զօր տալը մեզանում սովորութիւն է. ինչու մի անգամ էլ

սովորութեան չը հետևեմ։—Աստուած հոգին լուսաւորէ իմ պապ Մելիք-Աւետիքի. լուսահոգին մի շատ խելօք մարդ էր. այո՛, խելօք, կարող եմ ասել ինձանից էլ խելօք էր, մի խօսքով, խելքի բուն։ Նա ասում էր. «Էշը որ քո պարոնը լինի, չուչ չասես։» Ես ու իմ հոգին, շատ լաւ էր ասում։ փորձով եմ իմանում որ պապիս ասածը զուտ ճշմարտութիւն է։ Ես սովորութիւն ունէի իշին էշ ասելու, ձիուն՝ ձի կոյրին՝ կոյր, յիմարին՝ յիմար, բայց տեսնում եմ որ սխալված եմ եղած. մեր ժամանակը պահանջում է որ իշին անուանես փիլիսոփա, տգէտին՝ գիտուն, յիմարին՝ խելքի բուն. մոլլին՝ առաքինի....և այլն։

Այսօր մեծաւորներիցս մէկի մօտ էի. նա ինձ մի լաւ սիգար պարգևեց. սիգարս վառեցի և ավարի ծխելով դուրս եկայ նորա մօտից ու դէպի քաղաքական պարտէզը դիմեցի։ Ճանապարհին հանդիպում եմ թեմական դպրանոցի վարժապետներից մէկին։ Նկատում եմ որ պարոնը շատ տխուր է. ինչ է տխրութեանդ պատճառը, պ. վարժապետ։—Է՛հ, մի հարցնէք ի սէր Աստուծոյ։—Էլի, ասացէք, գուցէ կարող եմ մի լաւ խորհուրդ տալ։—Է՛հ, բաներներնուս բուրդ է։—Ի՞նչպէս։—Մեզանից պահանջում են հարցաքննութիւն։ Տէրութիւնը։—Ոչ։—Հոգևոր իշխանութիւնը։ Ոչ։ Բա՛, ո՞վ է պահանջում։ Մեր նոր, հոգաբարձուները։—Ամենքից էլ։ Այո՛։—Տեսուչն ինչ է ասում։—Տեսչին ասում են դու ձայն չունես։—Բոլոր հոգաբարձուները էլ այդպէս են կարծում։—Ոչ. ոմանք այլապէս են կարծում։—Բաս տեսուչն իսկի բան չի ասել։—Ինչպէս չէ. նա ասել է որ ապօրինի է այդ պահանջը. ասել է որ ես չեմ թողլ տալ, որ քննութեան ենթարկէք վարժապետներին մինչև չասէք թէ բան է, եթէ դիւր չը գայ վարժապետների լեկցիաները ձեզ, այն ժամանակ ինչ պէտք է անէք։—Ի՞նչ են պատասխանել։—Ասել են, եթէ լաւ չի լինի լ ե կ ց ի ա ն ե ր ը, նոցա դուրս կանենք։—Այդպէս բան ո՞ր երկրումն է լսված կամ տեսնված։—Ամենայն տեղ. պատասխանել է ամենից գիտուն հոգաբարձուն։—Լաւ է տեսչին էլ չեն հարցաքննում, տօ։—Տեսչին, ամենից առաջ նորան են քննել։ փի՜այ։—Ճշմարի՜տ։—Ի՞նչպէս։—Տեսչի ձեռքի նմանութիւնով կեղծ նամակներ են շինել, լի սխալներով և ասել. այս քո գրածն է։ Նա էլ բարկացել է սաստիկ. յետոյ ասել են ինչու ես բարկանում. եթէ քո գրածը չէ, նստի մեզ մօտ և գրիր, որ տեսնենք։—Յետո՞յ։—Յետոյ էլ ինչ. սաստիկ բարկութեան ժամանակ ինչ ասես որ չանէ մարդ. նա էլ նստել ու գրել է մի քանի երես։—Յետոյ։—Յետոյ ասել են. «մենք հիմա հաւատացինք որ դու քո առարկան գիտես, բայց էլի աշխատիր որ լաւ սովորես։—Դէ սամ տեսչից են սկսել. դուք էլ ինչու էք նեղանում։—Բայց տեսուչը յետոյ է գլխի ընկել որ իրան հարցաքննել են. միւս օրը քննիչ պարոններին մի լաւ տեսել է։—Է՛հ, դժուար է իրաւ, փիլիսոփա հոգաբարձուների մօտ վարժապետ լինելը։ Մենակ այդ խօ չէ, որ մեր փիլիսոփոս հոգաբարձուն առաջարկել է հոգաբարձական ժողովին. նա շատ առաջարկութիւններ է արել, բայց բարեբաղդաբար ոչ մէկն էլ չէ ընդունվել ժողովի բարեմիտ անդամներից. օր. 1) նա առաջարկեց, որ յունիսին վերջացրած տարեկան հարցաքննութիւնները համարել անվաւեր և սեպտեմբերին նորից հարցաքննել աշակերտներին. 2) 7—8 աշակերտի համար 3-դ դասարան չը բանալ. 3 տեսչին չը թողնել ներկայ լինել հոգաբարձական նիստերին 4) վճռողական ձայն չը տալ տեսչին ոչ ուսումնական և ոչ տնտեսական խնդրոց մէջ. 5) տեսչին պարտաւորեցնել օրագրութիւնով, որ վաղ առաւօտից մինչև երեկոյ դպրանոցից ենելու համարձակութիւն չունենայ, թէև տեսուչը պարտաւոր է հըսկելու քաղաքիս միւս դպրոցների վրա ևս, համաձայն վեհափառ կաթողիկոսի կոնդակին և Ս. Սինօդի կարգադրութեան. 6) առարկաների բաշխման ուսուցչաց վրա, «վերապահել» հոգաբարձուներին և այլն և այլն։—Այս առաջարկութիւնները մնացին «ձայն բարբառոյ յանապատի», բայց առաջարկողն իր մտքում ասաց. (այն որսորդի պէս, որ հրացան արձակելով մի թռչնի վրա, չը կարաց խփել, բայց ինքն իրան մխիթարելով, ասաց)—«եթէ չը խփեցի, խօ վախեցրի։»—Ի հարկէ։

Բարեկամ, դուք այդ դէպքում մտաբերեցէք իմ պապի ասածը. «Էշը որ քո պարոնը լինի, չուչ չասես։» Աշխարհիս օրէնքն ու սովորութիւնն այդ է. հասկանում էք։—Այո՛։ Բայց ինչպէս տեսնում եմ, մեր դպրոցների բանը շատ լաւ ապագայ չէ խոստանում. արդէն նրանց խաղաղութիւնը վրդոված է. կուսակցութեան նշաններ են երեւում թէ հոգաբարձուների և թէ քաղաքացիների մէջ. մի խօսքով, չարութեան սերմն է բուսել այդ խաղաղութեան անդաստանում և մինչ այդ չար բոյսը արմատից չը պոկվի, խաղաղութիւնը չը պիտի վերականգնվի.....Բանն այն է որ այս տարի դըպրանոցի վարչութեան նոր անդամները վճռել են մ ո ւ տ ք ի ց մօտ 3000 րուբլի աւելի ծախս անել, այսինքն՝ դրամագլխից վերցնել և եթէ, Աստուած չանէ, այդ սկզբունքով մի երկու տարի դպրոցը վարելու լինեն, այն ժամանակ.....Միակ փրկութիւնը խաղաղութիւնն էր լինելու, բայց խաղաղութիւնը կարող էր միայն համամիտ և գործին նուիրված մարդկանցից սպասել. այն ինչ այժմեան գործողների մէջ անկեղծ համամտութիւն յուսալը միամտութիւն կը համարէի ես։—

—Տօ, եղբա՛յր, ասում են որ ձեր հոգաբարձուների մէջ տնտեսագիտութեան դօկտոր (!) ևս կայ. ինչպէս է որ համաձայնել է մուտքից աւելի ծախս անելուն։ Այդպէս որ շարունակվի խօ դպրոցի դրամագլուխը կուտեն և պարտքի տակ կը ձգեն խեղճ դպրանոցը, որ այս մի երեք տարին հազիւ թէ ուղղութեան մէջ էր մտել։ Ձեր միտն է որ երեք տարի սրանից առաջ խեղճ վարժապետները սպասում էին ամիսներ իրանց չնչին ամսական ռոճկի ստանալուն և հազիւ էր պատահում տարվան մէջ, գէթ մի անգամ, մէկն իր ռոճիկը ստանալ կարողանար նշանակեալ օրը. արձակուրդներին խօ, որին ոչինչ, որին կէս, որին էլ մի երրորդ մասն էին տալիս իրանց հասանելի ռոճկից։ Դրա պատճառն այն էր որ դպրանոցի մ ո ւ տ ք ն ու ծ ա խ ս ը հաւասարակշռութեան մէջ չէր դըրված։

Անցեալը պէտք չէ շուտ մոռանալ, այդպիսով ապագան վտանգի կենթարկէք։—Այո՛. մենք ունենք տնտեսագէտ դօկտոր հոգաբարձու. նա ինքն էլ հասկանում է, որ մուտքից աւելի ծախս չը պէտք է անել և այդ իսկ պատճառով էլ օրագրութիւն է կայացրել և այդ օրագրութեան մէջ ասել են, որ մենք, այսինքն, հոգաբարձուներս պէտք է աշխատենք այդ աւելի վեր առած գումարը լրացնենք մինչև մեր ժամանակի լրանալը, որ է երեք տարի։

—Հա՛, հա՛, հա՛, տօ՛ էտ ինչ խելօք բան են հնարել. հա՛, հա՛, հա՛. տօ, կարելի է իսկի երեք տարի չեն թողում իրանց. կարելի է ումից յոյս ունեն փող ստանալու, նրանից մի կոպէկ էլ չը ստանան. այդ օրագրութիւնով ինչպէս կարելի է ապահոված համարել դպրանոցի դրամագլուխը։ Բանն այն է որ ինչպէս լսել եմ, դպրանոցի նուիրատուները տուել են իրանց նուէրը դպրանոցին այն պայմանով, որ անմեռ և անմաշելի մնայ իրանց տուածը. վեհափառ Տէրն էլ, ինչպէս լսում ենք. հրամայել է անմաշելի համարել դրամագլուխը։ Չէ. պէտք է ստորագրութիւն պահանջել այն հոգաբարձուներից, որոնք համաձայնել են մուտքից աւելի ծախս անելու սկզբունքին, և չը թողլ տալ, որ նոյն սկզբունքով եկող տարի ևս ծախս անեն։—Յետոյ ո՞վ պիտի պահանջէ այդ ստորագրութիւնը։ Ի հարկէ հոգևոր իշխանութիւնը։—Յետոյ, կը տանի։—Բա՛ ասում էք խոստացել են։—Խոստանալու և կատարելու մէջ չը կայ։—Գուցէ տալիս են, թող հոգևոր իշխանութիւնը կամ գոնէ օրագրութեան չը ստորագրող անդամները պահանջեն ստորագրողներից կամ նրանցից, որք բուն պատճառն եղան այդ տարօրինակ սկզբունքի գործադրութեանը։—Դրան էլ եմ համաձայն, միայն թէ լինի։ Բայց վախենում եմ, որ տարվայ կիսին փող չը ճարեն մեզ ռոճիկ տալու. այն ժամանակ քո թշնամու գլուխը չը գայ, ինչ մեր գլուխը կը գայ. ամա Աստուած չանէ որ այդպիսի բան պատահի.....—Գոնէ ժողովուրդը համակրէր դպրանոցին։—Ժողովրդի ականջին էլ այնքան է փըսփըսացել մեր փիլիսոփան դէպի վատը որ՝ վախենում եմ թէ....

Հին—Բարեկամ

ՆԱՄԱԿ ՆՈՒԽՈՒՑ

30 սեպտեմբերի

«Մշակի» 125-րորդ համարում առաջարկած հարցերիս պատասխանը վերջապէս ստացայ, բայց դժբաղդաբար այդ պատասխանը ճշմարտութիւնից և անաչառութիւնից վերին աստիճանի հեռու գտայ։ Ամենայն հարցին բանի կարկատելով պատասխանել կարծես նամակագիր պ. Գանձակեցի ճանապարհորդը մի մեծ քաջութիւն է համարել։ Զարմանում եմ՝ թէ ինչպէս գանձակեցին, իբրև ճանապարհորդ, կարողանում է իրան «մօտիկ տեղեակ» համարել մեր դպրոցի գործին և իր ստացած տեղեկութիւնների վրա բնաւ չը կասկածելով, մանրամասն խօսել այնպիսի բաների մասին, որոնց ճշմարիտը իմանալու համար երբէք բաւական չեն ճանապարհորդական մի քանի օրերը։ Եթէ իրաւ նա ճանապարհորդ լինէր, մի համեստ խորհուրդ կարելի էր տալ նրան միւս անգամ այդքան վստահ չը լինել իրան տուած տեղեկութիւնների վրա, բայց կասկածում եմ, որ նա մեր դպրոցի հերոսներից մէկը լինի, որ անաչառ երևալու և ընթերցողների աչքերը (ի հարկէ նուխեցիներին չէ կարող) կապելու համար «Գանձակեցի ճանապարհորդի» դիմակով լինի հանդէս դուրս եկած։ Ինչ և իցէ պէտք էր կարծել, որ տեսչին դուր չէին գայ իրան ուղղած աւելորդ գովեստները, բայց ընդհակառակը նա լռութեամբ մինչև այժմ ընդունեց այդ փաղաքշանքները և այս մասին պ. Ճանապարհորդի գործ դրած յայտնի ստութիւնները։ Միթէ պ. տեսուչը կարծում է թէ նուխեցիք էլ օտարաքաղաքացիների պէս կարող են հաւատալ մի որ և է գ ա ն ձ ա կ ե ց ի ճ ա ն ա պ ա ր հ ո ր դ ի գըրվածներին։ Հէնց նրանց պատւին չը դիպչելու և իր պատիւը չարատաւորելու համար էլ պէտք է չտապի խսկութիւնը յայտնելու։ Ես սպասեցի տեսչի պատասխանին և էլի սպասում եմ, թող նա յայտնի իր միտքը գանձակեցի ճանապարհորդի նամակի մասին, պատասխանելով մի և նոյն ժամանակ առաջարկած հարցերիս։ Ես էլ իմ պատասխանը կը տամ երկուսին։

Խօսենք այժմ ուրիշ բաների վրա։

Նուխում ցորենի չանախը էլի մէկ րուբլիով բարձրացաւ, դարձաւ 8 րուբլի։ Ձմեռը հազիւ թէ 10 րուբլիով էլ կարելի լինի առնել, քանի որ իւրաքանչիւր ամիս մէկ րուբլիով թանգանում է։ Խեղճ չունեւորներ, խեղճ աղքատներ։

Նուխու հոգ. դպրոցի տեսուչ պ. Աւետիս Տէր-Յակոբեանցը Ներսիսեան դպրոցի պատրաստական դասատան III-րորդ բաժանմունքի համար ուսուցիչ նշանակվելով վերջապէս հեռացաւ Նուխուց (ուր ձրիապէս կամեցաւ ծառայել և չը կամեցան ընդունել)։ Սա իր դուրս գալուց առաջ մինչև 30 աշակերտի համար խնդիրք է գրում և տալիս ռուսաց քաղ. դպրոցը։ Հոգ. դպրոցի չորս դատարկ բաժանմունքներում դեռ ևս ուսուցչութիւն են անում Տէր-Սիմօնը և տիրացու Համբարձումը։

Տէր Սիմօնը տիրացու Համբարձումին պաշտպանելու համար նամակ է պատրաստում, որ մի լրագրին ուղարկի, բայց մի քանիսի մօտ կարդալուց յետոյ նրան ասում են.» տէր տէր, դեռ մի առաջ քեզ պաշտպանիր....» Տէր տէրը մտքափոխ է լինում և էլ նամակը չէ ուղարկում։

«Մշակի» 142 համարում տպված Նուխու նամակի մէջ տեսուչ բառը դուրս ընկած լինելով, այնպէս է երևում իբր թէ վարդապետն է փըփըռացողը և զպրացողը Ռ. ստորագրութեամբ նամակի դէմ, այն ինչ տեսուչն էր գինուորվել։

Զ.

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ

26 սեպտեմբերի

Ամսի 23-ին տեղիս աղքատանոցում մի դէպքի պատահեցայ, որը յիրաւի ինձ շատ զարմանք պատճառեց։ Ահա թէ ինչ էր այդ դէպքը։

Անցեալ 1878 թ. տեղիս երկրագործ ժողովրդականք հասարակական խառն ժողով են կազմում՝ հոգևոր կառավարութեան հրամանաւ ընդ ձեռն բարեկրօն բարեկարգին եկեղեցեաց, որ իրանց միջից ընտրեն հոգաբարձուք մի ծխական դպրոց կառուցանելու (որի թոյլտուութեան համար նոյն հասարակութիւնը հոգևոր իշխանութեանը խնդրագիր է տուած եղել դեռ անցեալ 1875 թ.)։ Բայց լուծումն ստացել է անցեալ տարի։ Ժողովը ընտրում է իր միջից մի քահանայ և չորս աշխարհականք, որոնք հոգ պիտի տանեն դպրոցական շինութեանը։ Սրանց հոգևոր կառավարութիւնը, ըստ գրաւոր առաջարկութեան բարեկարգին, հաստատում է օրինաւոր հրամանագրութեամբ վերոյիշեալ հինգ անձանց հոգաբարձական պաշտօնի մէջ։

Հոգաբարձութիւնը սկսում է իր գործը նուիրատուութիւններ հաւաքելով ժողովրդից։ Մի և նոյն ժամանակ, որպէս զի գործը հաստատուն լինի, չէ մոռանում տեղ հաստատել, օրինական կարգով, յանուն ուսումնարանի։ Այդ ևս յաջողվում է հոգաբարձութեանը. որովհետև ուսումնարանի շինութեան ձևակերպած յատակագիծը, ընդ ձեռն հոգևոր կառավարութեան, առաջարկում են ի հաստատութիւն ուր հարկն է և ապա ստանում են վաւերացրած յատակագիծը։

Վերջապէս այդ ամենից յետոյ, սկսում են շինութիւնը յառաջ տանել, որ գոնէ այս տարի կիսով չափ բարձրացնեն պատերը, իսկ մնացած պակասորդը յառաջիկայ գարնան լրացնեն։ Բայց շինութիւնը նշանակեալ տեղը հասցնելու համար հոգաբարձութիւնը 200 րուբլու կարևորութիւն է ունենում, որ կատար տայ գործն մինչև առաջիկայ գարնան։ Այդ պատճառաւ հոգաբարձութեան գանձապահը գիտենալով, որ եկեղեցու (որի անունով շինվում է դպրոցը) 940 րուբլին գտանվում է պահեստի պ. Գէորգ Խոյեցեանցի մօտ, դիմում է տեղական յաջորդին, որպէս զի նոյն փողից 200 ր. կանոնաւոր մուրհակաւ յանձնեն իրանց երկու ամիս ժամանակով։ Յաջորդը ցանկանալով որ գործը առաջ գնայ, անձամբ ասում է պ. Խոյեցեանցին, որ փոխարինաբար մուրհակ ստանայ և 200 ր. յանձնէ հոգաբարձութեան։ Բայց պ. Խոյեցեանցը, յայտնի չէ ինչից ստիպված, չէ ցանկանում տալ այդ փողը զանազան պատճառներ առաջ բերելով։

Նոյն օրը ես ևս պատահեցայ, որ աղքատանոցում հոգաբարձութեան երկու անդամները և պ. Խոյեցեանցը իր համախոհ Պետան Կուրղինեանի հետ վիճում էին այդ փողի ստանալու մասին ի ներկայութեան Հոգ. Կառ. անդամ Դաւիթ քահանայ Տէր-Սիմէօնեանցի, որը դարձեալ յաջորդի կողմից ուղարկված էր, որ փողը անշուշտ ստանայ և յանձնէ հոգաբարձութեան։ Թէև հոգաբարձութիւնը պատրաստ էր մուրհակ տալու, բայց Խոյեցեանցը և Կուրղինեանը չը համաձայնեցան տալու պատճառելով, որ եկեղեցին հնացած է և պէտք է նորոգվի։ Թէպէտ մենք հակառակ չենք եկեղեցին նորոգելուն, որովհետև երկուսն էլ մեզ անհրաժեշտ պէտք են, բայց քանի որ դպրոցի շինութիւնը առաջ է սկսվել, ուրեմն նախ պէտք է նորան օգնել և ապա ձեռնարկել եկեղեցու շինութեանը։ Մանաւանդ որ ամեն տարի ուսումնական տարեսկզբին տեղի պակասութեան պատճառով վիճակային հոգ. դպրոցի հոգաբարձութիւնը ստիպված է հարիւրաւոր երեխայք չընդունել։ Բացի այդ, լաւ չէր լինի որ մի այդպիսի կանոնաւոր դպրոց ունենայինք և մեր մանուկները ազատվէին տգէտ խալֆաների և վարպետների դառն հարուածներից և բարբարոս վարմունքից։

Նախ՝ պէտք է ասել որ 200 ր. եկեղեցու նորոգելուն արգելք չէր, որովհետև որքան մեզ յայտնի է եկեղեցու նորոգութեանը հազարներ են պէտք և ոչ հարիւրներ, ըստ որում հիմքից սկսած նոր եկեղեցի պէտք է շինվի և ոչ թէ հինը նորոգվի։ Երկրորդ՝ միթէ եկեղեցու շինութիւնը այնքան հեշտ է թվում, որ աշնան ցուրտ եղանակին պէտք է սկսեն (մինչդեռ տակաւին ոչ մէկ խօսք անգամ չէ եղած նորա մասին և ոչ էլ թոյլտուութիւն ստացած իշխանութիւնից։)Ու երրորդ՝ միթէ դպրոցը եկեղեցունը չէ և եկեղեցին դպրոցինը։ Մենք գոնէ մինչև ցայսօր այդ երկու սրբավայրերը անբաժան գիտէինք, բայց ահա առաջին անգամն է, որ ես լսեցի այդ երկուսի տարբերութիւնը։ Մինչև անգամ այդ երկու պարոններից մէկը վստահացաւ ասել որ «մեզ ուսումնարան պէտք չէ»։ Ընթերցող, արի ու մի զարմանալ... Եթէ իշխանաւորը այդպէս է խօսում, ուրեմն նորա հասարակութիւնը ինչ կը լինի։

Այս մասին երկար վիճելուց յետոյ, հոգաբարձուք վշտացած դուրս գնացին։ Բայց այժմ, ինչպէս լսում ենք, հոգաբարձութեան գանձապահը նոյն օրը արդէն հրաժարական է տուել պաշտօնից և գործը կիսատ, երեսի վրա վայր ընկած մնացել է, ոչ ոք չը կայ հոգատար։ Նախ՝ ամօթ վերոյիշեալ երկու պարոններին, որ փոխանակ հոգաբարձութեանը խրախուսելու, իրանց կոպտութեամբ գործին արգելք են լինում։ Երկրորդ, ինչ յանցանք էր, որ եկեղեցու փողից 200 ր. ծախսվէր իրան դպրոցի վրա. որովհետև ինչպէս, ասացինք, եկեղեցին և դպրոցը անբաժան են միմեանցից, երկուսն էլ ազգի սեփականութիւնն է։ Հարցնում ենք այդ պարոններից, միթէ եկեղեցին առանց դպրոցի կունենայ իր չքեղութիւնը և վայելչութիւնը, որ առանց զգուշանալու ասում են «մեզ դպրոց պէտք չէ։» Յիշեալ խօսքերից արդէն պարզ երեւում է թէ, այդ երկու պարոնները որ աստիճան զարգացման տէր անձինք են....

Ինչպէս նոյն օրվայ խօսակցութիւնից պարզ երևաց, այս հանգամանքը ոչ այլ ինչից է յառաջ եկել, եթէ ոչ այն որ հասարակութիւնը հոգաբարձուք է ընտրել գործող երիտասարդներից և ոչ իրանց նման փտած գլուխներից, որ կարգով խօսել մինչև անգամ չը գիտեն և ոչ թէ գործել։ Կարծես մեր ազգի ճակատագիրն է, որ ամեն մի բարենպատակ գործի մէջ մի տեսակ որդն է գըտնւում։ Միթէ ամօթ չէ Ալէքսանդրապօլի հասարակութեանը, թոյլ է տալիս մինչև անգամ երկու աննշան անձինք իր ազգային յառաջադիմութեան խոչնդոտ լինելու, քանի որ ինքն ներկայումս դպրոցի պակասութեան մեծ կարևորութիւն է զգում։

Այս մասին մեր կարծիքն այս է, որ նախ՝ Վեհափառ Կաթողիկոսը շնորհ անէ իր սրբատառ կոնդակով քաջալերել հոգաբարձութեան գանձապահին, որ իր պաշտօնից չը հրաժարվի, որովհետև եթէ գանձապահը հրաժարվեցաւ (որ մի կ-

ռանդուն և ջանասէր երիտասարդ է) համարեայ բոլոր հոգաբարձուք հրաժարված պրծած են։ Երկրորդ՝ հաւատացած լինելով որ դպրոցը Վ. Եհափառի սրտի ամենամօտ առարկաներից մէկն է, որի մասին արդէն Նորին Օծութեան ջանքերը ամեն տեղ տեսնվում են թէ գիւղ և թէ քաղաք, չի զլանայ վերոյիշեալ 940 րուբլի եկեղեցական դրամը յատկացնել նոյն դպրոցի շինութեան, ինչպէս որ շատ տեղեր արել է։ Երրորդ յուսով ենք որ տեղիս դեր. Յաջորդը նոյնպէս չի զլանայ իր միջամտութիւնը, քանի որ գործը իր օրովն է զարթել և իր գործակցութեամբ։ Նոյնպէս պ. Թեմական տեսչի Պերճ Պռօշեանցի ուշադրութիւնը հրաւիրում ենք այս հանգամանքի վրա, որովհետև որքան տեղակացանք, նորան ևս լաւ յայտնի է այս դպրոցի չինուելը, ուրեմն սա ևս իր կողմից կօգնէ այս գործի յառաջադիմութեանը և շուտ գլուխ գալուն։

Թէ այսպէս և թէ այնպէս գործի աջողութիւնը բոլորովին կախումն ունի Վ. Եհափառի բարձր կամքից։ Եթէ բարեհաճեցաւ իր պաշտելի կոնդակաւ յիշեալ գումարը նուիրել ի սէր ազգի զաւակաց, իր դպրոցին, յայնժամ ամեն ինչ վերջացած կը լինի և Ալէքսանդրապօլի հասարակութիւնը կունենայ մի եօթնաչեայ փառաւոր դպրոց իր ընդարձակ շրջապատ պարիսպով։ Ուրեմն սպասենք Վ. Եհափառի բարեհաճ և շուտափոյթ տնօրէնութեանը, որ գործը չը խանգարվի։

Երկրագործ

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

—

29 սեպտեմբերի

Բագւում մի նոր գիրք էլ տպվեցաւ, Զարկեարի քնար անունով, Աւագ Գրիգորեանցի հրատարակութիւն։ Այդ գիրքը շամախեցի ղուղուղ (կատաղի) Աբրահամի բանաստեղծութիւնն է, ինչպէս հրատարակիչը գրում է յառաջաբանի մէջ։ Գրում է նոյնպէս գրքի հեղինակի մասին, թէ նա շատ ընդունակ, սրամիտ, անվախ և կտրուկ մարդ է եղել, բայց ինչ անես, որ դրանց հակառակ աւելացնում է և այս թէ նորա հանճարը, ընդունակութիւնը, գիտութիւնը խմելու ժամանակ է երեւացել։ Նորա գլուխը երբ տաքացած է եղել գինիով կամ օղիով նա բանաստեղծ է եղել այս բառի բուն նշանակութեամբ, իսկ երբ ոչ՝ ոչինչ, զրօ (0)։ Ուրեմն գինին, օղին են եղել նորան բանաստեղծ շինողը, ոչ թէ Ղուղուղը ինքն է բանաստեղծ եղել, որ առանց գինիի և օղիի, ինչպէս ասում է պարոն հրատարակիչը զրօ է եղել։ Զարմանալի բանաստեղծ, որ առանց խմիչքի զրօից աւելի նշանակութիւն չէ ունեցել.... Եթէ այդպէս խմիչքը բանաստեղծներ է գոյացնում, ուրեմն ամեն մի արբեցող կարող է լաւ բանաստեղծ լինել.... Եթէ կարելի է, պարոն հրատարակչից խընդրում ենք գոնեա մի անգամ թող փորձ փորձի իր վրա և մի խիստ տաքացնէ իր գլուխը գինիով օղիով, տեսնենք բանաստեղծ կարող է, դառնալ այդ բառի բուն նշանակութեամբ, ինչպէս ինքն է գրում...։

Գիրքը վաճառվում է, պարոն Աւագ Գրիգորեանցի ասելով, Զարկեարի որբ օրիորդի օգտին....բայց լաւ կը լինէր, որ պարոնը այդ փողից էլ մի քանի րուբլ ծախս անէր և մի գերեզմանաքար գցէր հանգուցեալ բանաստեղծի վրա, որի գրվածներին տէր դառնալով այժմ օգուտ է ստանում ինքն։

***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մենք յայտնեցինք արդէն մի անգամ, որ նոյեմբեր ամսին ԹԻՖԼԻՍ գալու է երեւելի երաժիշտ, վիօլօնչէլի վրա ածող պ. Պօրտէն։ Այժմ մենք տեղեկանում ենք որ նա տալու է իր կօնցերտները Արծրունու թատրօնում։

—

Նոյեմբեր ամսի վերջերում գալու է ԹԻՖԼԻՍ և վարձել է արդէն իր կօնցերտների համար Արծրունու թատրօնը երեւելի ֆրանսիացի երգչուհի Դէզիրէ Արտօ։ Տիկինը (սօպրանօ), իր հետ բերում է պ. Պադիլլա նշանաւոր երգչին (բարիտօն)։ Տիկին Արտօ պալատական երգիչ է գերմանական և աւստրիական կայսրների, նա երկար ժամանակ երգել է Փարիզի, Ս. Պետերբուրգի, Մօսկվայի, Բերլինի և Վիէննայի օպէրաներում։ Պ. Պադիլլա առաջին բարիտօն էր Փարիզի և Ս. Պետերբուրգի օպէրաներում։ Նրանց հետ գալու է մի նշանաւոր պիանիստ, պ. Շտէրնբերգ, Բրեսլաու քաղաքից։ Աւելորդ ենք համարում ասել որ Թիֆլիսցիներին դեռ երբէք չէ պատահել լսել այնպիսի մի աշխարհահռչակ երգչուհու, ինչպէս տիկին Արտօ։ Իսկ պ. Պադիլլա, ինչպէս երաժըշտութեան սիրողները վկայում են, այս րօպէիս Եւրօպայի առաջին բարիտօնն է։ Տիկին Արտօ դիտաւորութիւն ունի մի կօնցերտ տալ և Քութայիսում։ Ի հարկէ մեր ընթերցողները գիտեն որ տիկին Արտօ երաժշտական աշխարհում շատ աւելի յայտնի անձնաւորութիւն է, քան թէ Կօնտսկի և Վ. Ենեավսկի պարոնները։ Նրա պէս երգչուհի մենք, Թիֆլիսցիներս, դեռ երբէք առիթ չենք ունեցել լսել և երևի շատ ժամանակ չենք լսի։ Յոյս ունենք շուտով յայտնելու տ. Արտօի առաջին կօնցերտի պրօգրամը։

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ մեզ գրում են հետեւեալը։ «Ինչպէս յայտնի է, Մօսկվայի հարուստ Յովհաննէս Ստեփանեան Անանօվ, որ հիմնել է Թիֆլիսում իր հանգուցեալ կնոջ անունով մի օրիորդական դպրոց, մի ժամանակ իր առեւտրական գործերում և արքունի կապալների մէջ երկու ընկեր է ունեցել՝ Ագաթօն Աքիմօվին և Դաւիթ Թամամշեվին։ Երբ այդ երկու վերջինները մի տարվայ մէջ վախճանվեցան, ընկերական բոլոր առեւտրական գործերը և գործերի կօնտօրը մնաց Անանօվի ձեռքում։ Երեքի կենդանութեան ժամանակ, երբ նրանք մի քանի միլիօնի գործեր էին կատարում, Աքիմօվի համոզմամբ երեք ընկերները, իւրաքանչիւրը իր անցեալ ժամանակների հաշիւները տեսնելիս, վճռել էին նշանաւոր գումար յետ գցել, որը վերջը այդ գումարով Անդրկովկասում մի մեծ դըպրոց, մի տեսակ հայոց ակադէմիա հիմնեն։ Եւ ճշմարիտ գումարը յետ գցվեցաւ և արդէն 1853 թւին ամառը նա հասած էր 60,000 րուբլի, երբ երկու ընկերները յանկարծ վախճանվեցան փոքր միջոցում, Աքիմօվը Ս. Պետերբուրգում, իսկ Թամամշեվը Թիֆլիսում։ Նրանցից յետոյ կենդանի մնաց միայն Յովհաննէս Ստեփանեան Անանօվ։ Մինչև այժմ այն գումարը Անանօվի պէս վաճառականի ձեռքում կարող էր, ով գիտէ, մինչև ե ր ե ք հ ա ր ի ւ ր հ ա զ ա ր րուբլ գումարի հասնել։ Ճշմարիտ է Անանօվ նորերումս հիմնեց մի օրիորդական դպրոց Թիֆլիսում, որի վրա ծախսեց մի յայտնի գումար (արդեօք այն գումարին հաւասար), բայց միայն իր կնոջ անունով, և ոչ թէ երեք ընկերների անունով, որոնք այդ գումարը իրանց փողերից յետ էին գցել իրանց կենդանութեան ժամանակ, երեքի համաձայնութեամբ։»

—

Հոկտեմբերի 13-ին, ներկայ թւի, ԹԻՖԼԻՍԻ բժշկանոցի տարեդարձի օրը, Սիօնի մայր եկեղեցում պատարագը աւարտելուց յետոյ, կը կատարվեն բժշկանոցի մէջ մաղթանքներ։ Յայտնի է որ մեր բժշկանոցը հիմնված է Թիֆլիսի քաղաքացիների ձեռքով ի յիշատակ ապրիլի 4-ի, 1866 թւի։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

Կոմս Շամբօրի տարեդարձի առիթով եղած այնչափ աղմուկներից յետոյ, վերջապէս կատարեալ խաղաղութիւն տիրեց Ֆրանսիային։ Միայն մի քանի լրագիրներ երբեմն—երբեմն մի տեսակ արհամարհական հայեացք են գցում այն երախայամիտ համակրական ցուցմունքներին, որ բօնապարտեանները դարձեալ անում են միապետական հանդէսների ժամանակ. որչափ էլ գովելի լինի Մեծամարմին կայսրութեան այդ վերջին փշրանքների անձնուիրութիւնն ու հաստատամտութիւնը, (եթէ չասենք յամառութիւն,) այնու ամենայնիւ նրանց կողմից դա կատարեալ տղայամտութիւն է, որովհետեւ նրանց ձայնը վաղուց արդէն այլ ևս արձագանք չէ գտնում ժողովրդի սրտում։

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը վերջացրեց իր հարաւային նահանգների ճանապարհորդութիւնը։ Նա վերջին անգամ այցելեց Լիօնին, որտեղից յետոյ ուղեւորվեցաւ դէպի Վօզժ։ Լիօնը մի չքեղափայլ ընդունելութիւն արաւ պ. Ժիւլ-Ֆէրրիին և հէնց նոյն իսկ ընդունելութեան օրը նա հազարաւոր շնորհակալութիւններ ստացաւ բարձրագոյն ուսման վերաբերութեամբ կազմած օրէնքների մասին։ Հարաւային քաղաքներից Լիօնը առաջինը չէր, որ նրան այդպիսի առատ դափնիներ էր նուիրում. ամեն մի քաղաք ուր նա մուտք էր գործում, ամեն տեղ էլ նա նոյնպիսի ոգևորված ու ջերմեռանդ շնորհակալութիւններ էր ստանում։ Լիօնի քաղաքային խորհրդարանի նախագահը մինիստրին ուղղած իր ճառի մէջ իբրև վերջաբան ակնարկութիւն արաւ կատարեալ թողութեան հարցի մասին, և նրան յաջողութիւն մաղթեց։ Մինիստրը ոչինչ հաճոյական կամ բացասական պատասխան չը կարողացաւ տալ, և բաւականացաւ միայն նրանով, որ յայտնեց թէ այդ ցանկութեան իրագործումը նրա գործունէութեան շրջանից դուրս է։

Յետադիմական մի քանի լրագիրներ սաստիկ նախանձում են մինիստրի այդ տեսակ մեծահանդէս ընդունելութիւնների մասին. նրանք չը կարողանալով ծածկել իրանց սև նախանձը, ամեն մի չնչին դէպքից օգուտ են քաղում ծաղրել ազատամիտների վարմունքը։

Մենք անհրաժեշտ ենք համարում պ. Ժիւլ-Ֆէրրիի օրէնքների վերաբերութեամբ յիշել պ. Լուի-Բլանի մի քանի խօսքերը։

Չը նայելով, որ պ. Լուի-Բլան ինքն էլ ազատամիտ կուսակցութեան ամենաջերմ պարագլուխներից մէկն է, այնու ամենայնիւ նա բոլորովին հերքում է Ֆէրրիի օրէնքների արդարութիւնը և նա մասնաւորապէս իրան թշնամի է համարում մանաւանդ Ֆէրրիի 7-րորդ օրէնքի ծրագրին։

Վաղուց արդէն յայտնի է, որ այդ օրէնքի զօրութեամբ զանազան կղերական միաբանութիւններ զրկվում են բարձրագոյն ուսումնարաններ հիմնելու իրաւունքից. դա, գոնէ ըստ երեւոյթին, ամենայարմար միջոց է կղերականների թունաւոր ազդեցութեան առաջն առնելու. և այսպէս էլ վարվեց Ֆրանսիական 76-ի հանրապետութիւնը, այսպէս վարվեց նորերումս և Բէլգիան խլելով կղերականներից տարրական ուսումնարաններ ունենալու իրաւունքը։ Բայց պ. Լուի-Բլան վերջին ժամանակներս մի հիանալի ճառ խօսեց, որի մէջ նա մանրամասնաբար բացատրում է այդ տեսակ վարմունքի վնասակար հետեւանքները. ցաւում ենք, որ մեր լրագրի նեղ էջերը մեզ թոյլ չեն տալի ամբողջապէս մէջ բերել այդ տարօրինակ ճառը, որը այնքան մեծամեծ վիճաբանութիւնների առարկայ եղաւ գրեթէ բոլոր ազատամիտ լրագիրների կողմից։ Այդքան վիճաբանութիւնների հետեւանքն այն եղաւ, որ գրեթէ բոլորն էլ միաձայն հաւանութեամբ ընդունեցին նրա քարոզած ճշմարտութիւնը։ Ճառը գրված է բուն ֆրանսիական ոգևորութեամբ։ Պատուելի հռետորը, բոլորովին հերքելով պ. Ֆէրրիի 7-րորդ յօդուածն, ասում է, որ ազատամիտ Ֆրանսիան երբէք իրան թոյլ չը պէտք է տայ հասնել որ և է նպատակի բռնութեան ճանապարհով, հալածելը բռնակալութիւն է, իսկ բռնակալութիւն հեռու է հանրապետական դէվիզից. հանրապետութեան ազատ դրօշակին պատիւ չի բերի գնալ այն մաշված ճանապարհով, որով գնացել են նրա նախորդ միապետական ու բռնակալական կառավարութիւնները. հեռո՛ւ հանրապետական դէվիզից բռնակալութիւնն ու հալածանքը։

Կղերականներին պէտք չէ հալածել. նրանց պէտք է թոյլ տալ խաղաղ և հաւասար կռւի մէջ ոչնչանալ։ Հալածելով մի նպատակի հասնել-դա վատ սիստէմա է. եթէ մէկն իր թշնամուն հալածում է, այդ կը նշանակի նա նրա մէջ ոյժ է տեսնում, և որովհետեւ մի ընդհանուր տիեզերական օրէնքով մարդիկ միշտ պատրաստ են համակրել նրան, որ հալածված է, սրանից հետեւում է այն սկզբունքը, որ հալածել՝ կը նշանակէ սերմանել. եթէ կամենում ես քո թշնամու ձեռքը մի երկսայրի սուր տալ, հալածիր նրան։ Այսպէս երկար բացատրութիւններ տալուց յետոյ, վերջապէս նա մի բուն ֆրանսիացուն յատուկ ոգևորութեամբ բացականչեց. «Երկուսից մէկը. կամ թոյլ տուէք մեզ խաղաղ բարոյական մրցումով դրանց հողի հետ հաւասարեցնել, կամ եթէ ճշմարիտ նրանք չափազանց վնասակար են մեր հայրենիքի բարօրութեան և եթէ նրանց գոյութիւնը կարող է աղետալի հետեւանք ունենալ Ֆրանսիայի ապագայ ճակատագրի վրա, ուրեմն վարվենք նրանց հետ, ինչպէս վարվեց 48-ի մեծ յեղափոխութիւնը, և աքսորենք նրանց բոլորովին մեր հայրենիքից։ Կամ այդ մարդիկը պէտք է դուրս լինեն մեր հայրենիքից, և կամ պէտք է ազատ հաւասար իրաւունքներ վայելեն, ինչպէս, որ այդ պահանջում է մեր հանրապետութեան սահմանադրական օրէնքները։»

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

—

Վերջապէս Թէսսալիայի սահմանագիծ որոշող յանձնաժողովի յունական պատգամաւորներն իրանց կառավարութենից ստացան հարկ եղած հրահանգները, որպէս զի աշխատեն, կարելի եղածին չափ շուտ վերջ տալ այդ հարցին։ Յունական պատգամաւորները Բ. Դռնից խնդրեցին մի խառն ժողով կազմել. հրամանն ստացվեցաւ, և շուտով կը գումարվի վերոյիշեալ ժողովը, և տեսնենք թէ ինչ վերջնական վճիռ կը ստանայ Բերլինի դաշնագրի 13-րորդ յօդուածը. ասում են, որ եթէ այդ հարցը մի որոշեալ եզրակացութեան չը հասնի, այն ժամանակ եւրօպական պետութիւնները հաստատ մտքներումը դրել են, որ անպատճառ միջամտութիւն գործեն, և միանգամից վերջ տան այս կնճռոտ հարցին։

Ասում են, որ Բ. Դուռը մտադիր է բոլոր իր ոյժը գործ դնել և չը հասցնել բանն այն տեղ, որ օտար պետութիւնները միջամտութիւն գործեն և կամ զէնքի հարկաւորութիւն զգացվի։ Ասում են, որ Թիւրքաց կառավարութիւնը Թէսսալիայից և Էպիրոսից արտաքսել է տուել մի քանի մօլլաներին և սօֆտաներին, որոնք գնացել էին այնտեղ Թիւրք ազգաբնակութիւններին Յունաստանի դէմ գրգռելու։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 3 հոկտեմբերի։ «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է, որ Գամբուրգէր Կօցէբուի փոխարէն արտաքոյ կարգի դեսպան է նշանակված Զուիցէրիայում. նախկին դեսպանը փատառողջութեան համար հրաժարված է պաշտօնից։ Մինիստր Գրէյգ սկսեց վարել մինիստրութեան պաշտօնը։ «Голосъ» հաղորդում է, որ արդարութեան մինիստր Նաբօկօվի առողջութիւնը վերականգնեցաւ։

ՎԻԷՆՆԱ, 2/15 հոկտեմբերի։ Պատգամաւորների ժողովը Կօրօնինին նախագահ ընտրեց, իսկ Սմոլկային առաջին և Գէօդէլին երկրորդ փոխ-նախագահներ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 հոկտեմբերի։ Պետական բանկի 5% տոմսակն առաջին շրջանի արժէ 94 ր. $62\frac{1}{2}$ կ., երկրորդ 93 ր. 50 կ., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93 ր. 50 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակն արժէ 228 ր. 50 կ., երկրորդ 223 ր. 75 կ., արեւելեան առաջին փոխառութեան տոմսակն արժէ 91 ր. $37\frac{1}{2}$ կ., երկրորդ 91 ր. $37\frac{1}{2}$ կ., ոսկի 7 ր. 70 կ.։ Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ $25,87\frac{1}{2}$ պէնս. ռուսաց 100 րուբլ Գերմանիայի վրա արժէ 219 մարկ, Փարիզի վրա 270 ֆր. 50 սանտիմ։ Տրամադրութիւնը խաղաղ է։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ՋԱՔ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ «ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑԸ» ստացել է

1 Սրուանձտեանց—ԹՈՐՈՍ ԱՂԲԱՐ 1 ր. 25 կ.
2 Ս. Մանդինեանց—ԿՐՕՆՔ ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆ 1 ր. —
3 Բժիշկ Ա. Բաբայեանց ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ 1 ր. —
4 Ա. Բահաթրեանց—ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԼԵԶՈՒԻ — 25 կ.
5 Երկաթէ ԴԻՄԱԿՈՎ ՄԱՐԴԸ ԵՒ ԱՒԵՏԻՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՈՑ 1 ր. —
6 Յ. Շիշմանեանի—ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՒԱՔՈՒՄՆ Ա. 1 ր. 15 կ.
7 Փարոս 1879 — — — — Թ. 1 ր. —

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՏԷՐ-ՂԵՒՈՆԴԵԱՆԸ խնդրում է այն անձանց, որոնք իրան հետ գրագրութիւն ունէին, այսուհետև իրանց մասնաւոր նամակներն ուղղել դէպի Երևան, ուր նա այս տարի պիտի մնայ ուսուցչական պաշտօնով, իսկ պատուէրները ըստ առաջնոյն թող ուղղեն Կենտրօնական գրավաճառանոց, ուր ինքը պահպանում է իւր մասնակցութիւնը: Երևան քաղաքի և նորա շրջակաների ուսումնարանների վարչութիւնները՝ դիւրութեան համար, իրանց դրամաւոր պատուէրները կարող են ուղղել նոյնպէս և դէպի պ. Տէր Ղեւոնդեանը, որը կաշխատի ամենայն արագութեամբ կատարում տալ նոցա պահանջներին: Ցետոյ վճարելու պայմանով գրքեր ցանկացողները դիմում են ուղղակի գրավաճառանոց:

2—3

ՎԱՃԱՌՔ ԷԺԱՆ ԳՆԵՐՈՎ

ԳՈԼՕՎԻՆՍԿԻ ՊՐՕՍՊԵԿՏԻ ՎՐԱ, ԾԻՕԵՎԻ ՏԱՆԸ, պ. Միրզոյեվի ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒՄ, Լուսանկար Վ եստլէի կարգին, ԿԻՐԱԿԻ ՆԵՐԿԱՅ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 30-ից ըսկսած ԵԿՈՂ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ ամբողջ ամսվայ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԾԱԽՎԵԼՈՒ են 250-ից աւելի ՁԻԹԱՒՈՐ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ զանազան մեծութեան, ամեն տեսակ բովանդակութիւնների (չը բացառելով և կրօնականները, որոնք պիտանի են եկեղեցիների համար:) ՊԱՏԿԵՐՆԵՐԸ ԵՐԵՒԵԼԻ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐԻՆ ԵՆ և դրված են հարուստ ոսկեզօծ մաքուր շրջանակների մէջ: ՄՈՒՏՔԸ ԱՆՎՃԱՐ Է: Նոյեմբերի 1-ից յետոյ վաճառքը կը դադարեցնվի, որովհետև մնացած պատկերները կուղարկվեն:

7—10

ՁԻՒԹԱՅԻՆ ՊԱՏԻՃՆԵՐ

ՆՈՐՎԵԳԻԱՅԻ ՄԱՔՐԱԾ ՁԻՒԹԻՑ, որ պատրաստված է Մոսկվայի դեղագործ

ԳԻՐՇՖԷԼԴՏԻՑ

Գիւցի փրանսիական յայտնի պատիճների անհամեմատ թանգ գները դրդեցին ինձ պարապել նրանց արդիւնագործութեամբ և որովհետև պատիճների պատրաստելը գաղտնիք չէ և նրանք իրանց մէջ ոչինչ չեն պարունակում, բացի մաքուր ձիւթից, ես առաջարկում եմ իմ շատ լաւ պատրաստված պատիճները ՓՐԱՆՍԻԱԿԱՆ (ԳԻՒՕՅԻ) ՊԱՏԻՃՆԵՐԻՑ 40% էժան:

Յոյս ունեմ, որ ռուս բժիշկները և հասարակութիւնը խելացի կերպով կը վերաբերվեն դէպի իմ աշխատանքը, որովհետև նոքա առիթ չունեն ռուսաց փողերով պահպանել ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԱՐԴԻՒՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ:

Ծախելու տեղերը. Ռուսաստանի բոլոր դեղատունները և տեղական պահեստները: Գլխաւոր պահեստները. Մոսկվայում, Լուբեանսկի դեղատուն Նա. Ի. Գիրշֆելդտի և Բ. Կեօլեր և ընկ. Նիկօլսկիի վրա: Թիֆլիսում Յուրինսվի և Բոստոմսկի դեղատուն:

17—25

Ահաւասիկ այն բարեսէր ազգայինք որ հաճեցան յանձն առնուլ նպաստ հաւաքելու «ԴՊՐՈՑԱՍԻՐԱՑ—ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ» ընկերութեան համար: ԹԻՖԼԻՍ. Պ. Արգար Յովհաննիսեան Պետրոս Սիմօնեան, բժիշկ Սեւոկը Բաբայեան: ԵՐԵՒԱՆ. Ռուբէն Ջալալեան, Վասիլ Եղիազարեան, Սարգիս Բէգնազարեան, Տիգրան Ափրիկեան: ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼ. Աբիսողոմ Յովհաննիսեան, Հայրապետ Ղուկասեան: ԱԽԱԼՔԱԼԱՔ. Արժ. Տէր Խորէն քահանայ: ԱԽԱԼՑԽԱ. պ. Գասպար Մելքոմեան, Մկրտիչ Ճարակեան, Մովսէս Սամուէլեան, Յովակիմ Գեղամեան: Այդ անձեր են որք յուսադրեցին զիս ամէն միջոցներով ընկերութեան դպրոցներուն օգտին աշխատել:

Յ. ՇԱՀՆԱԶԱՐ

5—5

ԾԱԽՎՈՒՄ Է ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ «ԳՈՒՐՋԻ» անուանված քարվանսարան, որ ունի 116 ԴՈՒՔԱՆ, 2 ՄԵԾ ՄԱԳԱԶԻՆ պահեստի համար, 2 ԱԽՈՌԱՆՈՑ, 2 ՍԵՆՆԵԱԿՆԵՐ խոհանոցով և մեծ ԱՒԱԶԱՆ մշտական ջրով: Սորա հետ ունի նմանապէս ԴԱՏԱՐԿ ՏԵՂ 4000 քառակուսի սաժէն: Ցանկացողները ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ մասին կարող են դիմել Պ. ԲԱՂԴԱՍԱՐ ԽՈՍՐՈՎԵԱՆՑԻՆ, Թիֆլիսում, Դաւովսկայա փողոցի վրա, ՍԵՓԱԿԱՆ ՏԱՆԸ:

17—20 (2)

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ:

Դուրս եկաւ ՋԱՔ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՄԲ՝ «Տ ե ր ե ն ց ի — ԵՐԿՈՒՆՔ ԻՆՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐՈՒ.» վերնագրով — Թ ո ր ո ս Լ և ո ն ի հեղինակի նոր աշխատասիրութիւնը:

ԳԻՆՆ Է ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՄԻ ՌՈՒԲԼԻ: Ա յ ս օ ր ե ր ս մ ա մ ո ւ լ ի տ ա կ ի ն ե ն պ. Հ. Ղուկասեանցի աշխատասիրած ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ հին դարը Ջաք. Գրիգորեանցի հրատարակութեամբ:

Вышла въ нѣмецкомъ переводѣ г. А. Амирханянца лекція Григорія Арцруни «Объ экономическомъ положеніи армянъ въ Турціи.» Цѣна брошюры 25 копѣекъ

4—5

Անմխիթար ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ և Նինա Գրիգորեան ՏԷՐ-ՂԱԶԱՐԵԱՆՑ ցաւօք սրտի յայտնում են իրանց ազգականներին և ծանօթներին, որ առաջինի որդին և երկրորդի ամուսինը՝ ՅՈՎԱԿԻՄ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ ՏԷՐ-ՂԱԶԱՐԵԱՆՑ վախճանվեցաւ ամսիս 1-ին: Յուղարկաւորութիւնը հանգուցեալի կը լինի ՇԱԲԱԹ ՕՐԸ, ամսիս 6-ին ժամը 10-ին առաւօտեան իր սեփական տանից Սօլօլակում, Բուինչէվսկայա փողոցի վրա, ՄՈՂՆՈՒ սրբ. Գէորգի եկեղեցին:

1—2

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 5 — Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Ց Ո Յ Ց — ԹԻՖԼԻՍ 1879

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ (Հոկտեմբերի 4-ին)

	Ր.	Կ.
Ոսկին (պօլուիմպերիալը)	8	15
Հին 84 պր. մ. արժ. 1000 մ.	1420	—
Հին 20 կ. 72 պր. 1000 »	1245	—
Վիղրինի 5% առաջի փոխառութեան տոմ. 100 »	235	—
Երկրորդ 5% վիղրինի »	230	—
Մարսելի կուրսը 270—	100	—
Լօնդօնի կուրսը Օդեսայի վրա	9	45
Վենայի կուրսը արժէ 121 գլ.	100	—
Դաւրեժի բարաթը . . .	4	80
Առևտրական բանկի ակցիան 200 մ.	310	—
Փօթի Թիֆլիսեան երկաթուղու ակցիան 125 մ.	—	—
Շաքարը բրօցկու . . .	7	30
» միւս տեսակը. .	7	15
» չաքար աւազը. .	5	30
» տրանզիտը. . .	5	30
» մաքուր վճառած .	10	—
Բամբակը Երևանու Ամերիկայի սերմից . . .	8	—
Միւս տեսակը հին սերմից.	7	40
Բուրդը Թուշի. . . .	7	50
» Թարաքամի . .	4	—
Ալիւրը Շորագալու . .	2	20
» Երևանի . . .	—	—
Գարին	1	40
Մոմը ընաճարպի (стеар.)	12	40
Մետաքսը Նուխվայ. .	180	—
Կախեթունը. . . .	140	—
Կոկոնը Նուխվայ (բոժ.)	50	—
Ֆրիզոնը (լաւը) Ագուլեաց	65	—
Կօֆէն մօկօի	26	—
« լիւանի . . .	22	—
« Մանտ խնիյօն . .	18	—

ՀԵՌԱԳԻՐ

	Ր.	Կ.
Կովկասի և Անդրկովկասի քաղաքները .	1	
Ռուսաստան . . .	2	
Աւստրիա	3	
Անգլիա	4	
Գերմանիա. . . .	2	88
Ֆրանսիա	3	75

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄԱՆԿԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

(Վէրայի վրա № 38)

Ծննդականների ընդունելութիւնը ցերեկվա և գիշերվայ ամեն ժամանակ, մի 50 կօպէկ վարձով, իսկ չքաւորներին անվարձ: Առանձին սենեակներում ամիսը 30—50 րուբլ: Կանանց հիւանդութիւնների ժամանակ մէջ վարձը ընդհանուր սենեակում 18 րուբլ, իսկ մասնաւոր սենեակներում 30 րուբլ ամսական:

Երթեւեկ հիւանդ կանանց և երեխաների ընդունելութիւնը ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 9½ մինչև 11 ժամ առաւօտեան, Բժշկապետ Անանով:

ՓՕԹԻ-ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Թիֆլիսից մինչև Փօթի (ճանապարհորդների գնացքը) 9 ժամ 21 րօպէ առաւօտեան: Մինչև Միխայլովօ (խուռն գնացքը) երեկոյեան 5 ժամ. 18 րօպէ:

	առաւօտ:	երեկոյեան.
Թիֆլիսից .	9. 21	5. 18
Գորի . . .	11. 58	9. 43
Միխայլովօ. .	1. 29	11. 59
Րիօն. . . .	6. 47	
Փօթի . . .	9. 40	
	առաւօտ:	
Փօթիից. . .	9. 13	
Րիօն. . . .	12. 13	
Միխայլովօ . .	5. 39	1. 37
Գօրի . . .	7. 5	4. 8
Թիֆլիս. . .	9. 31	7. 56

Թիֆլիս գալիս է առաջին գնացքը երեկոյեան 9 ժ. 31 ր. երկրորդը՝ առաւօտեան 7 ժ. 56 ր.

Տեղերի գինը՝ Թիֆլիսից

	I կլաս.	II կլ.	III կլ.
Մցխեթ. .	90	68	38
Գօրի . . .	3. 20	2. 40	1. 33
Սուրամ. .	5. 22	3. 92	2. 18
Րիօն . . .	9.	6. 75	3. 75
Փօթի. . .	13. 1	9. 75	5. 42

ՓՕՍՏ

Ամեն տեսակ թէ նամակներ, թէ լրագիրներ և թէ ծանր փոստ ամեն տեղ ուղարկելու, ընդունվում են ամեն օր, առաւօտեան 8 ժամից մինչև 1 և կէսօրից յետոյ 3 ժամից մինչև 7: Իսկ կիրակի օրերը հասարակ նամակներ մինչև 10 ժամ առաւօտեան և 3—7 երեկոյեան:

Ռուսաստանից և Արտասահմանից փոստը ստացվում է Թիֆլիսում ամեն օր: Բագուի տրակտից՝ երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ: Փօթի-Թիֆլիսեան երկաթուղուց ամեն օր: Նուխու տրակտից չորեքշաբթի և կիրակի: Բելոկանի տրակտից երեքշաբթի և շաբաթ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

	կօպ.
Բաց նամակ արժէ .	2
Ռուսաստան և Եւրօպայի բոլոր երկրները նամակը արժէ. .	7
Ամերիկա	7
Պարսկաստան . . .	7
Հնդկաստան . . .	70
Եգիպտոս . . .	27

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

Հիւանդների ընդունելութիւնը առաւօտեան 9-ից մինչև 1 ժամը:

Երկուշաբթի. Լիսիցեվ և Գօրալեվիչ ներքին հիւանդութիւնների, Քուչարեանց վիրաբուժական և աչքի հ., Բաբաեվ ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ վիրաբուժական հ., Բէյեր աչքի հ., Վերմիշեվ ներքին հ., Ժուրավլեվ վեներական և կաշու հ., Բաբօվ կրծքի և ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ ներքին հ., Աստուածատուրօվ կանանց հ.:

Հինգշաբթի. Վերմիշեվ և Բուդկօվսկի ներքին հ., Քուչարեանց սիֆիլիսի և միզային գործարանների հ., Ժուրավլեվ ջղային հ.: Բաբօվ կրծքի և ներքին հ.:

Ուրբաթ. Լիսիցեվ ներքին հ., Մինկեվիչ վիրաբուժական հ., Բաբաեվ ջղային և հոգեկան հ., Աստուածատուրօվ վեներական և կաշու հ.:

Շաբաթ. Վերմիշեվ ներքին հ., Բէյեր աչքի հ., Ժուրավլեվ վեներական և կաշու հ.:

Օբրէխտ, ատամի հ., ընդունում է իր տանը ամեն ժամանակ աղքատ հիւանդներին Բժշկանոցի տոմսակով:

«ՄՇԱԿԻ» ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

—

—ԲԱԹՈՒՄ. Գ. Շ. Ձեր երկար յօդուածը, որով դուք պախարակում էք հանգուցեալ Ներսէս Ե կաթողիկոսին, ուղարկեցէք Էջմիածնում հրատարակվող «Արարատ» ամսագրին: «Արարատը» ուրախութեամբ բաց կանի իր գիրկը ձեր յօդուածը ընդունելու, իսկ «Մշակ» տեղ չունի այդպիսի գրուածների համար: Գցեցինք զամբիւղը: Գրքերը եթէ կամենում էք ուղարկեցէք:

—ԹԻՖԼԻՍ. ***. Ստացանք նամակը: Կը տպենք հետևեալ համարի մէջ: Շնորհակալ ենք ձեր համակրութեան համար:

—ԱՍՏՐԱԽԱՆ. Զ. Ա. Ք. Բ. Ձեր նամակը կը տպենք հետևեալ համարի մէջ:

—ԱՍՏՐԱԽԱՆ. Ա. Նամակից լուրեր կը քաղենք: Ամբողջապէս չարժէ տպել:

Дозволено Цензурою 4 Октября 1879 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Միխելսօնի Типографія А. А. Михельсона